

Турція не може да смятра Англія
за друго, освѣтъ за най добрътъ и
искренѣйшъ прѣтѣлъ, и никое ан-
глійско правителство, никой англича-
нинъ министръ не бы посѣтъвалъ на
Турція въ коѣ мѣрѣ, ако не е твърдо
увѣренъ че ще ѝ бѣде полезна. Не
може чловѣкъ нито да откаже че Ан-
глія (която е на чело на матеріалниятъ
напредѣкъ въ свѣта) не е навѣрно

пръвъ и по сигурен съвѣтникъ отъ другитъ. Нека английскитъ министръ обяви и на Англия и на Турция, що бы могло да се предприеме сполучливо и потребно въ отоманскитъ империи; нека са подкрѣпятъ неговитъ представления чрезъ всичкитъ средства които има на расположението си английското правителство, и тогава ще има една надежда че прѣстава званieto съвѣтника на отоманскитъ империи, като не ще има нужда отъ таквъ. А нека стане известно истинското състояние на Турция, и всичко що е възможно въ Турция относително до въобразованието и развитието на държавитъ, тогава ще са осъществени.

Критический погледъ върху положителността на медицината.

(Отъ Д-ра Хр. Стамболскій 1).

Ако съвѣтната бѣшене единъ денъ за четири-тъ, безъ сумиране на не произлиза отъ медицината. Декартъ.

Аргументитъ които привождатъ чело-вѣтъ за да подтвърди едно мнѣние, което е издалъ за единъ въпросъ, могатъ ли да бѣжатъ по-малко или повече силни, защото той ся интересува въ него? Губятъ ли тѣ или пече-

ли онова лице и важноста му не е ли независима отъ лицето? 2)

Докторътъ, който са впуска да поддържи положителността и прѣвходството на своето званіе, да ли са намира въ благословнитъ условия, за да направи общепріето своето мнѣние? Да ли не рискува той да изгуби отъ важността въ въпроса, който са е наелъ да защитава съ неопровергаеми доказателства, само и само защото са интересува въ него като докторъ? Истината бива ли по-малко истинна, защото са произнесла отъ едно лице което тя ползува? На тия питанія нека отговаря най простата логика.

Ний ще са постарамъ да развиемъ, до колкото ли е възможно, единъ доста грънливъ и съ прѣдразсѣдъци окръженъ отъ медицината въпросъ, който е и съвѣтъ страненъ на нашитъ съотечественици, за да възв-пнимъ тая наука по между нмъ, до онѣзи степенъ на важността, които занимава тѣ помежду другитъ образовани народы; и за да бѣдемъ вразумителни, ний ще опростотворимъ языка си и ще избѣгнемъ, до колкото е възможно, медицинскитъ изражения.

Ако има единъ въпросъ, който да е занимавалъ сериозното мечтаніе и да е привличалъ всемирното вниманіе на най старитъ знамениты философы, който да е навличалъ на себе си най грознитъ сатирически присмѣхъ на поетитъ и романиститъ, който да става още и днесъ прѣдмѣтъ за укоръ подъ перото на нѣкои отъ свѣрвменнитъ писатели, този въпросъ е въпросътъ за положителността на медицината.

Философитъ, поетитъ, романиститъ и всичкитъ други писатели, които сѣ нападали медицината, вѣрвали сѣ че тая наука е едно общо притежаніе както на най дивитъ чело-вѣкъ тѣй и на най образованнитъ, и слѣдователно че всякой може да земе участие въ полемиката срѣщу неа!.. Тѣ са раздѣлихъ на двѣ партии: едни, между които са срѣщатъ Корнелий-Агрипа, Гій-Патенъ и други, за-вистливи на ученитъ римскы докторы, безсрамливо укориватъ и хвърлятъ най горчивитъ критики върху всичко що тѣй не знаатъ; а другитъ, на които главатарѣтъ е прочутитъ стихо-смѣхотворецъ Молиеръ, като фаталисти, по-похвални отъ първитъ, нѣ пакъ не-справедливи срѣщу медицината, не сѣ черпятъ като отираватъ непрѣ-станно безсѣмъстнитъ си поруганія срѣщу божественитъ тая наукъ. Все-

чко, казватъ тѣ, всичко подѣжи на невидимитъ сѣдби; докторитъ сѣ сѣлби, тѣ са изучаватъ съ жертво-ването на подобитъ си, тѣ правятъ болнитъ въ гроба като правятъ своитъ опыты, тѣ ни правятъ да страда-мы и ни заблуждаватъ. Римъ, прила-га тѣ, прѣннмъ много въкове безъ лѣкари; *) селянитъ безъ докторы сѣ по здрави отъ гражданитъ, които сѣмъ заглажили отъ тѣхъ; природата, пакъ споредъ тѣхъ, която са гръжи за пуждѣтъ на всичкитъ животны, ще ли хвърли чело-вѣка, най свѣршенихъ си тварь, въ крайно бѣдствіе, като повѣри заравіею му на единъ наукъ, толко дълъж, толко неизвѣстнъ, толко опасенъ? О чело-вѣцы, провикватъ са тѣ, една жестока сѣдбина ны упра-влява; защо ни сѣ докторитъ? Що ще да каже медицина? Не вѣрвайге въ неа!.. Безумны невяжи, нмъ казва-ны ний, ако сѣмъ подчинени на единъ слѣпъ сѣдбинъ, ако сѣмъ подъ властъ тѣ на едно неизвѣстно щастіе, ако, най послѣ, неизбежната сентенция са е произнесла, защо са хранимъ? за-що са прѣвардваемы отъ атмосферическитъ непостоянності? защо да вѣр-димъ тѣй строго здравіею си? По прѣди всичко, нека попитамъ, на ка-кво са основаватъ тѣзи господа за да обсебватъ правото, да даватъ мнѣніе-

нека тѣ попитамъ, разумно ли е да вѣрватъ или да не вѣрватъ въ едно нѣщо, което тѣ не познаватъ, и не е ли смѣшно да са поставятъ сѣдби на единъ наукъ, който тѣ ни най малко не познаватъ и който не сѣмъ училъ и наистинъ, на какви знания са упо-ваватъ, та да не вѣрватъ въ медицината? Гипнъ ли сѣмъ тѣ въ Анатомическитъ Амфитеатры, гдѣто, сѣмъ но-жѣтъ въ рѣжжъ, да изучатъ безчисленитъ айове на чюдитъ чело-вѣческы маши-ни и тѣй да прѣкарватъ въ вонѣшитъ въздухъ и да жертвуватъ най хубавитъ години на младостъ си? Слѣду-вали ли сѣмъ за много години въ бол-ницитъ различнитъ фазы на болзнен-ното развитіе на страждущето чело-вѣчество? Изучавали ли сѣмъ денонощно было теорически въ книгитъ, было практически въ болницитъ при лѣло-то на болнитъ, дѣйствието на всич-китъ тѣзи вещества които са нари-чатъ лѣкарства? Безсумнѣно не. То-гава не ни остава друго, освѣнъ да нмъ кажемъ: млъчѣте, груби клеветни-цы на медицината, вий не сте ком-петентнитъ пейни сѣдби.

Когато развратътъ правъ исполни-скы крачки, твърдъ естествено е и болеститъ да са умножаватъ, но за това медицина крива ли е? зашто-то тѣ дава най искренитъ съвѣты за да са прѣдпазваемы отъ лукавото пре-льщеніе на сладострастіето, намира ли ти нѣкакъвъ голъмъ угода за да о-скърбява душата на злощастнитъ, който му е станалъ жертва? Въ кои-мѣста развратътъ ускорява истощеніе-то тѣлесно, което прѣдава на смъртъ жертвитъ, не ли въ градовѣтъ? то-гава защо да сѣмъ виновати докторитъ?

Ако отворимъ исторіитъ-тѣ, ще ви-димъ че всичкитъ народи, дивы, по-луобразовани и образовани сѣмъ има-ли каква да е медицина, изиянъ или грубъ, варварскъ или суевѣрнъ. Про-чее медицината сѣществувала още отъ незапамтны вѣрмена, защото ако да не бы сѣществувала, трѣбваше бол-стнитъ и тѣхнитъ причини да не сѣ-ществуватъ, а исто тѣй и ползата и вредътъ да не сѣществуватъ. Дѣй-ствително, като сѣмъ окръжени отъ раз-личны двигатели, които непрѣстанно дѣйствуватъ върхъ насъ за добро или за зло, а пѣкъ когато тѣзи дѣйстви-сѣ вредителны и опасны, могатъ да сѣ прѣвѣржатъ, чрезъ чело-вѣческитъ рѣжжъ, въ полезны и безопасны, отъ това слѣдува безъ противорѣчіе че ме-дицината сѣществувала. Отъ другъ стра-нъ пѣкъ всѣкому е познато че още отъ първобытитъ времена, болеститъ сѣ привличали вниманіето на множество чело-вѣцы, въздушевлени отъ единъ духъ, движими отъ сѣщитъ чувства, имущи сѣщитъ начала, водими отъ сѣ-щитъ методы, наблюдающе непрѣстан-но природитъ и доставляюще внима-

*) Като нѣмъ испаднѣтъ изъ Римъ испу-китъ лѣкари а дѣреше болнитъ отъ фам-лиитъ си както и робитъ сѣмъ все сѣзеле.

телно принципитъ извлечени отъ тѣх-ного наблюдение и сѣмъ достигнали мал-ко по малко съ огромны трудове, съ безчисленны издѣржаванія и постоянны тѣрпѣливы наблюдѣнія, да остано-вѣтъ едно научно тѣло и едно истин-но художество. Това го доказаватъ многочисленитъ списанія на всичкитъ въкове.

За да откаже нѣкой тѣзи издѣржа-нія и наблюдѣнія трѣбва ний напѣдѣ-тъ да отхвърли фактоветъ, които съста-вляватъ днесъ цѣлостъ на науката, които сѣмъ плодъ на тѣзи наблюдѣнія; послѣ трѣбва да предположи че тѣзи които сѣмъ са прѣдали на този видъ трудове сѣмъ были хора съ ограниченъ умъ, безъ никакъвъ способностъ, или пѣкъ че прѣмѣтѣтъ е по-высокъ отъ чело-вѣческитъ геній. Напротивъ, мал-ко примѣри, които ще изложимъ по-долу, свидѣтелствуватъ отъ една стра-на, че сѣществуватъ безпрекословно фактове които съставляватъ цѣлостъ на медицината, а отъ другъ, че прѣд-мѣтѣтъ не е по-высокъ отъ единъ о-быкновеннъ способностъ; защото вся-кой день глѣдамы ученицы съ умѣренъ духъ, но които съ прилѣжаніето си да напѣдѣдуватъ въ медицината и да достигватъ до желаемитъ степенъ на развитіето. Най послѣ всякой, който е прочелъ малко много исторіитъ на

чело-вѣка, и истинитъ учени мѣжбе сѣмъ които са слави чело-вѣческы родъ, сѣмъ прославили медицината и сѣмъ са по-казали прѣдшественици и искренны служители и защитници на просвѣще-ніето, и слѣдователно, че тѣ не сѣмъ были глупавы и вѣртоглавы.

(Слѣдува).

Гимнастиката.

III.

Сега ще пристѣпимъ да разправимъ на како и за сѣщата гимнастика, ко-ято се разгладни отдалѣно у момче-тата и момчетата.

Гимнастика на момчетата. — Гимнастическитъ упражненія умножа-ватъ силитъ и куража; тѣ развиватъ прѣлестъ и хубавитъ форми и сѣмъ въ сѣщото вѣрме твърдъ полезни за здра-

вѣтъ да употреб-вами сѣмъ мѣрка даже за момчетата, а още повече за момчетата-та. Тѣзи упражненія, ако се правятъ твър-дъ много, могатъ да произведатъ а-стетически форми, които малко при-личатъ на мѣжѣтъ, а никакъ не при-личатъ на женитъ. За всички условия безъ исключение, делакитъ или силны, гимнастическитъ упражненія, ако се у-правляватъ добръ, имѣтъ най-честитъ сетинни. Добро е прочее да вземе всяко момче нѣкои уроци отъ гимна-стика, сѣмъ което ще се научи какъ да се избавя лесно и мѣжски отъ прѣ-мѣждията, въ които може да попадне. Съ гимнастиката ще изгуби то всако глупаво боење, ще махне отъ себе си онѣзи смѣшны страхове, които кар-ратъ повечето жени да извикатъ и при най-малката случка, които не ги оставятъ да идѣтъ на помощъ нѣкому си, който е испаднѣлъ въ нѣкое бѣ-дствіе, които нмъ отнематъ силата или присѣтствіето на духа, за да скачатъ или да прѣскачатъ едно трапче, една вада, една грѣда, една стѣлбица, срѣ-дства, които могатъ да ги избавятъ въ нѣкои крайни случаи.

Тука показваме ний нѣколко твърдъ прости съвѣты за гимнастическитъ у-пражнения, които могатъ лесно и безъ нищо почти да се приложатъ въ ра-бота, и на които силата е засвидѣ-телствувана отъ дълъгъ опытъ.

Можемъ безъ никаква машина и слѣ-дователно безъ никакви розноски да правимъ движѣнія и упражненія, ко-ито трѣбва да бѣжатъ споредъ силата, възраста, направата и обичаитъ на дѣ-цата. А ако ли искамы да похарчимъ нѣщо, тогава имъ подвижны машини, тояги, вѣжжъ, дървета, жезли, тояги за подскачаніе и пр., съ помощта на които лесно можемъ да правимъ какви-то и колкото щемъ упражненія. Най-сетнѣ имъ и постоянны машини, които можемъ да закрѣпимъ на чистъ въз-духъ или даже и вътрѣ въ кащи. О-строумието на родителитъ ще избере отъ тѣзи толкова различни движѣнія единъ за момчетата, а други ще оста-ви за момчетата.

Жената не трѣбва никога да прѣ-небрегава скромността, прѣлестъ и гиздавостъ. Ти трѣбва да прави ги-мнастика на чистъ въздухъ, ако може-вѣски день, или поне три пѣти въ се-дмичната. Най-доброто вѣрме за тѣй е сутринъ или слѣдъ пладнѣ. Не трѣ-бува никога да се упражнява вечеръ. Трѣбва да се прави гимнастика на гладно сѣрдце или поне два часа слѣдъ обѣдъ, за да оставатъ всичкитъ сили на организма за смиланіето на хра-ната. Дрѣхитъ да сѣмъ широки, и опа-саката никога да се не стага много. Понеже гимнастическитъ упражненія докарватъ въобще испаренія, то трѣ-бува да се промѣнятъ дрѣхитъ слѣдъ всѣки урокъ.

За да се заглавнѣватъ дѣцата съ гимнастическитъ упражненія, които нмъ се възлагатъ, и за да бѣде дис-циплината по лесна и по точна, добро е да собирамы наедно по нѣколко дѣца; ако дѣтето се упражнява самъ, гимна-стическитъ урокъ ще му се види като наказаніе. Напротивъ съ вѣрстницитъ и другаритъ си то усѣща много го-лѣмо удоволствіе отъ него. Сървено-ваніето се развива и въздушевява всѣки младъ сѣрдца. Никога дѣцата не трѣбва да се борѣтъ тѣло съ тѣ-ло, но сегис-тогис можемъ да нмъ дозволѣваемъ таквитъ сраженія или бор-

по особенно способността или сила-та си срѣщу прѣчкитъ, които трѣбва да падне. Продълженіето на урока трѣбва да бѣде около единъ часъ. Вѣрмето, както за мускулнитъ напѣ-ганія, тѣй и за употребленіето на ума, трѣбва да бѣде ограничено. Трѣбва да се избѣгватъ грохнованіята и от-паданіята, но не трѣбва да се стра-хуваме и отъ труда, който е единич-но условіе на единъ дѣйствителенъ и вѣрпен успѣхъ. Слѣдъ нѣколко мѣ-сеци не трѣбва да се страхува-мы и отъ грохнуваніята, защото тѣло-то се заморавя вече много по-малко. Твърдъ лесно можемъ да познаемъ да-ли дѣтето злоупотребява гимнастиката и се заморавя; за тѣй може най-до-брѣ да ни послужи ишахтѣтъ, знакъ, който никога не лѣже: ако, безъ ни-каква причина, ишахтѣтъ се сма-лява, то показва, че дѣтето се труди и заморавя много, защото гимнасти-ката трѣбва да усилива нуждата за я-деніе, като улеснява службитъ на о-ръдїята. Добръ ще направимъ, ако придружавамы тѣзи движѣнія съ една пѣснь или съ нѣкой другъ размѣръ, по-който да ги измѣрѣмы и управлявамы. Не е безполезно да карамъ дѣцата да издаватъ правилни въкове, което е много изрядно за гърдитъ, и да ги задѣлжавамы да се упражняватъ въ напѣви.

За гимнастическитъ упражненія на дѣцата трѣбва да се пазятъ и слѣду-ющитъ правила:

1-о Никога не трѣбва да се изби-ратъ упражненія безъ цѣль, и осо-бенно таквитъ, които сѣмъ вѣрдителни за тѣлото или нравственостъта;

2-о, Напротивъ, всякога трѣбва да избирамы онѣзи упражненія, които сѣмъ истинно-полезни за дѣцата и служатъ за тѣхно образование, като ги съ-гласявамы съ тѣлесната имъ направа, силата и възраста имъ;

3-о Трѣбва да вървимъ постѣпенно; ако не вървимъ постѣпенно, и прѣска-чани по нѣщо, тѣй може да има лоши сетинни.

4-о Трѣбва да вардимъ вѣрме и мѣрка; никога не трѣбва да дозволѣ-вамы упражненія веднага подиръ о-бѣдъ, нито пакъ и извѣнѣрнѣ напѣ-ганія;

5-о Трѣбва да запознаемъ дѣцата и съ нуждитъ прѣдпазванія отъ тѣ-хна страна, като: кога скачатъ, да не сѣмъ държатъ езика между зѣбитъ, по-диръ силно движѣние да се не рас-хвърговатъ, при сгорѣщено тѣло да не пийтъ вода и пр.;

6-о Най сетнѣ да не оставимъ дѣ-цата безъ надзоръ, защото пакъ тѣ, увличани отъ живостъта на силитъ си, отъ лекомислието и празното си че-столюбіе, могатъ да се предадатъ и на вѣрдителны упражненія, или и до-брѣтъ да злоупотребятъ. Този надзоръ обаче не трѣбва да нмъ дотѣгнува или

да ги наскърбява; ний трѣбва трудимъ да нмъ спечелитъ и доверіето, като между дру-гами дѣлѣ въ тѣхнитъ дѣлѣн-тѣй, щото сами тѣ да желаѣтъ то присѣтствіе и нашата ра-телна рѣчь.

Но ний не можемъ да се опе-тука повече за гимнастиката, нѣмъ обширни подробности можѣтъ изложатъ въ особенни за тѣй ния, каквито имѣтъ другитъ вѣнни народи, както у францу-жѣтъ особенно да прѣпорѣчатъ пѣнїята на г-на Лесне, гимна-стика и практическа гимна-стика, въ които родителитъ нмъ всѣчки нужди наставленія въ избора или направата на нѣ-тѣй и за какъ сами тѣ, когато чители за тѣй, да управлява-тѣжненіята на дѣцата. Тавишъ ния, за зла честь, не сѣмъ оше въ нашата млада книжка е тѣй ний прѣпорѣчѣмы за нашитъ ученицы на гимнасти-казанитъ нѣколко образа въ д-на г-на Дѣзова отъ 1869 го-повече могатъ да пишѣтъ у на гимнастиката или лѣкаритъ.

Въ село дѣцата могатъ да даватъ най-лесно на упражне-то приличатъ много на упраж-

битъ и много други обстоя-сгодни за употребленіето на-скитъ сили и слѣдователно за-развиваніе. Просвѣтитѣ род-гѣтъ да оставятъ дѣцата си да-лагатъ нѣкога на малки ош-които навикѣтъ ще смали мно-бро и разумно е оше да не-да навикѣтъ тѣ да тичатъ въ-крака, както и да ги научѣтъ-отъ малки, да въздѣтъ на конѣ-да се научатъ, тѣ могатъ да-пѣтъ да въздѣтъ безъ сѣдло и-гарета, което не е толкова-коляко сѣ сѣдло. Тѣй упраж-много полезно и за момчетѣ-тѣ трѣбва да навикѣтъ да т-l'anglaise, сир. сѣдлѣжи, а не-чени, както правятъ въ нѣкои-на Франци, което не е благо-за жената. Гимнастиката е о-пуждана за дѣце, които се от-въ градовѣтъ.

Тука можемъ да прѣпорѣчи-гадневатъ расходка, на които-да навикѣтъ дѣцата оше от-безъ да обрѣщатъ вниманіе че-то било лошо. Нека излизатъ-денъ на расходка и да ходѣтъ-въ дѣжда, но въ този случай-да внимаватъ да се не спрѣ-какъ и да си промѣнятъ обѣз-най-вече общата, щомъ вѣтъ-кѣщи.

Гимнастика на момчетата. Тѣй, което казахъ за гимна-се отнася повече на момчене-може да се приложи и на не-като давамы за тѣхъ оше по-рѣдовностъ и сила на всѣки-практика на тѣзи гимнастичес-жненія. Рольта на момчетата р-ва много отъ рольта на момче-даже и въ днешното състояние-вилзацията, физическата сила-безкрайно прѣимущество; тѣ-страхъ и почетъ, прѣди да се-знала нравственната сила. Какъ-гимнастическитъ упражненія сѣ-шенно сгодни за момчетата; тѣхъ даже не трѣбва да се-ватъ тѣзи упражненія. Ако г-ката се прави съ прилича м-трѣбва да прави дѣцата по-то-послушни и по-разсѣдѣтелни-правѣши въ младото имъ тѣло-новѣсене, което веднага се о-къмъ развиваніето на ума и-зумнѣто. Внимателнитъ родители-колко мѣсеца можѣтъ да сѣдѣтъ-бѣлѣтъ отъ тѣзи тѣлесни и прак-ни успѣхи, които напѣлно можѣ-се добийтъ само съ постоянни-брѣтъ насочвани упражненія.

Гимнастиката не прѣчи никакъ-обыкновеннитъ игри на дѣтствѣ-на младостъта, които всѣчки ве-еятъ; а напѣротивъ тѣ ги оше-ва, като дава на тѣлото по-голъ-кость и сила.

Стара Загора. Елена Х. Геор

1) Съ благодареніе давамы мѣсто въ листа си на това произведеніе на ученитъ нашъ съотечествен-никъ и Д-ръ на Медицината, г. Хр. Т. Стамбол-скій, който е нмѣлъ добринѣтъ да посвяти малко отъ свободното си вѣрме за да занеме нашитъ читатели съ единъ толкова важнъ въпросъ колкото е и самото здравіе. Имаше благодареніе и тѣмъ че-голъмо, защото при не малкото вече число уче-ли между насъ докторы твърдъ малко са е писало на български по тѣзи части на науката, а оше по-малко за важността на тѣй искусство. Ред.

